

Ο πνευματικός αγώνας κατά την Κλίμακα του Αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου

/ [Πνευματικά Αποσπάσματα](#)

+Σπυρίδωνος Δημ. Κοντογιάννη

Αν ο αγώνας της επιβιώσεως άρχισε σκληρός και αδυσώπητος για το ανθρώπινο γένος, μετά την παρακοή, αφού, κατά τη δίκαιη και φιλόανθρωπη απόφαση του Θεού, «η γη ανέτειλε ακάνθας και τριβόλους» και ο Αδάμ θα έπρεπε να τρώγη τον άρτο του «εν λύπαις» και «εν ιδρώτι του προσώπου» του, η επιστροφή στην προπρωτική απάθεια και η μετοχή στην άκτιστη και αιώνια δόξα του Τραδικού Θεού, η κατά χάριν θέωση, για την οποία τον προώριζε η θεία αγάπη, έγινε δρόμος δύσβατος και αιματηρός, σπαρμένος με τις άκανθες των συμφύτων, πλέον, της πεπτωκυίας ανθρωπίνης φύσεως παθών και ναρκοθετημένος με τις παγίδες και τις ενέδρες των ληστών δαιμόνων.

«Εἰς τοῦτο ἡμᾶς πεποίηκεν ὁ Θεός», γράφει ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, «ἵνα γενώμεθα θείας κοινωνοὶ φύσεως καὶ τῆς αὐτοῦ ἀϊδιότητος μέτοχοι, καὶ φανῶμεν αὐτῷ ὅμοιοι κατὰ τὴν ἐκ χάριτος θέωσιν». Στό σκοπὸ αὐτό, τὸν ὁποῖο ματαίωσε ὁ πόθος τῆς ἰσοθείας καὶ ἡ παρακοή, ἀποβλέπει τὸ σχέδιο τῆς Ἐνσάρκου Οἰκονομίας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὰ μέσα γιὰ τὴν πραγμάτωση τῆς ὑψίστης αὐτῆς προοπτικῆς τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου τὰ παρέχει ἡ Ἐκκλησία μας, διὰ τῆς διδασκαλίας, τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων της, ἀπαιτεῖται, ὅμως, καὶ ἡ ἐλεύθερη βούληση καὶ ὁ προσωπικὸς ἀγώνας τῶν πιστῶν. Στὴν Ἀγία Γραφή καὶ στὰ πατερικὰ συγγράμματα ἡ ἔννοια τοῦ ἀγῶνος εἶναι ἀναπόσπαστα συνδεδεμένη μετὰ τὴν κατὰ Θεὸν ζωὴ τοῦ πιστοῦ. Ἡ δεδομένη ἐμπαθὴς κατάσταση καὶ ἡ ροπή μας πρὸς τὸ κακὸ δημιουργεῖ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς πάλης κατὰ τῶν παθῶν, γιὰ τὴν μεταποίησίν τους σὲ ἀρετές. Ἀγώνας, βεβαίως, δὲν σημαίνει δυνατότητα αὐτοσωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστὸς καὶ μόνον ὁ Χριστὸς σώζει καὶ ἁγιάζει, ἀλλὰ ζητεῖ καὶ τὴν ἀνθρώπινη συμβολή, μετὰ τὴν πίστη, μετὰ τὴ συνειδητὴ συμμετοχὴ στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μετὰ τὴν αὐτοπροαίρετη καὶ συνεχῆ προσπάθεια βιώσεως τῶν Εὐαγγελικῶν ἐντολῶν. Χαρακτηριστικοὶ εἶναι οἱ λόγοι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως», «τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἡγώνισμαι...», «Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς... δι’ ὑπομονῆς τρέχουμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν».

Στο βιβλίον «Κλίμαξ», στο θαυμάσιο αὐτὸ ἀσκητικὸ σύγγραμμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, ποῦ κατέχει ἐξέχουσα θέση στὴν ἀσκητικὴ γραμματεία, εἶναι κυρίαρχη ἡ ἔννοια τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος. Ἡ συχνὴ χρῆση, ἄλλωστε, των ὀρων «πύκτης», «αθλητής», «πολεμιστής», «μάχαιρα», «ὄπλον», «ασπίς», «ξίφος», «ρομφαία», «τόξον», «βέλος» καὶ ὁ ωραῖος τίτλος «Κλίμαξ» εἶναι ἐνδεικτικὰ τοῦ πως βιώνει ὁ Ὅσιος συγγραφέας -μοναχὸς ὁ ἴδιος- καὶ πως πραγματεύεται τὰ της Μοναχικῆς Πολιτείας. Απευθύνεται σὲ μοναχοὺς, καὶ κυρίως σὲ υποτακτικούς, ὅπως ὁ ἴδιος ἀναφέρει, ἀλλὰ ὅχι λιγώτερη ωφέλεια ἔχει νὰ προσφέρῃ καὶ σὲ κάθε συνειδητὸ καὶ αγωνιζόμενον Χριστιανό. Ὁ χαρακτηρισμὸς της πορείας πρὸς τὴν τελείωση, ὡς κλίμακος, δηλώνει ὅτι ὁ αγωνιστής, μοναχὸς ἢ κοσμικὸς, δὲν κατακτᾷ ἐξ’ ἀρχῆς καὶ ἀκόπως τὴν ἀγιότητα, ὅπως κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀνεβῇ διὰ μίας μιᾶς σκάλα, ἀλλὰ βαθμιαίᾳ καὶ σταδιακά, μετὰ ἰσόβιους μόχθους καὶ υπομονή, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ἐκκοπή των παθῶν καὶ καταλήγοντας στὴν ἀπάθεια καὶ στὶς ἐλλάμψεις των υπερφυσικῶν χαρισμάτων. «Ουδεὶς κλίμακα ὑφ’ ἐν ποτε ἀνελθεῖν δεδύνηται». «Χρόνῳ καὶ υπομονῇ καὶ κατὰ μικρὸν τὰ εἰρημένα ἐν ἡμῖν προσγίνονται καὶ τελιοῦνται».

Ὁ ἀγώνας ἢ ἄλλως ἡ πνευματικὴ ἐργασία ἀπαιτεῖ, κατὰ τὸν Ἅγιο Ἰωάννη, ὡς

βασικές προϋποθέσεις την προαίρεση και τον πόθο της σωτηρίας εκ μέρους του ανθρώπου και την βοήθεια εκ μέρους του Θεού. Η συνεργία του Θεού είναι δεδομένη, αλλά μόνο όταν προηγηθή η θέληση του ανθρώπου. Λέγει σχετικά στον περί διακρίσεως λόγο: «Πάσης πνευματικής εργασίας ορωμένης τε και νοουμένης προηγείται πρόθεσις οικεία και πόθος άριστος, μετά συνεργίας Θεού γινόμενα· των γαρ προτέρων μη καταβληθέντων το δεύτερον επακολουθείν ου πέφυκεν». Βεβαίως ο Θεός δεν παύει να μεριμνά για τη σωτηρία όλων και να δίνει με ποικίλους τρόπους ευκαιρίες μετανοίας στον καθένα. Εδώ ο Άγιος θέλει να τονίση τον σεβασμό του Θεού προς την ελευθερία του ανθρωπίνου προσώπου. Ο Θεός «πάντας ανθρώπους θέλει σωθήναι και εις επίγνωσιν αληθείας ελθείν», αλλά δεν αναγκάζει κανένα.

Σκοπός της συγγραφής του έργου είναι η πνευματική ωφέλεια των Μοναχών. Και αποδεικνύεται άριστος και διακριτικός παιδαγωγός ο Άγιος Ιωάννης, μεθοδικός διδάσκαλος, φιλόστοργος πατέρας, χριστομίμητος ποιμένας και σοφός ιατρός, καθ' όσον ο λόγος του είναι το απόσταγμα της μακροχρόνιας μοναχικής του πείρας, των υπέρ άνθρωπον ασκητικών του παλαισμάτων, της αναβάσεως του στην κορυφή της θεοδρόμου κλίμακος των αρετών και της εμπειρίας της ελλάμψεως του Ακτίστου Φωτός της Θεότητας. «Διδάσκαλός εστιν όντως», λέγει «ο νοεράν δέλτον γνώσεως δακτύλω Θεού, ήγουν ενεργεία ελλάμψεως εξ αυτού κομισάμενος και των λοιπών βιβλίων ανενδεής γενόμενος». Όντως την δέλτο της γνώσεως έλαβε στο Πανεπιστήμιο της Ερήμου ο Άγιος, υπογεγραμμένη «τω δακτύλω του Θεού», γι' αυτό και ο αυθεντικός λόγος του οδηγεί με ασφάλεια τις ψυχές στη σωτηρία. Εμπειροπόλεμος πολεμιστής στα πεδία των μαχών υπέρ της εν Χριστώ ελευθερίας και ολοθρευτής των δαιμόνων, προβάλλει μέσα από το έργο του ως ικανώτατος στρατηγός, για να καταρτίση στην τέχνη του πνευματικού πολέμου την παράταξη των αγωνιστών του Χριστού. Γνωρίζει τις μεθοδείες και τις πανουργίες του παγκακίστου εχθρού της σωτηρίας μας διαβόλου και αποκαλύπτει τις πονηρές παγίδες του. Με τον φωτισμό του Παναγίου Πνεύματος αναδεικνύεται μοναδικός ανατόμος της ανθρώπινης ψυχής και, με τον εντοπισμό των παθών και αδυναμιών, αλλά και με τη γνώση των μέτρων και χαρισμάτων της ψυχής, προτείνει κατάλληλα φάρμακα και πνευματικά αγωνίσματα. Στον 26ο λόγο του συνιστά στους αγωνιζομένους την επίγνωση της πνευματικής τους καταστάσεως: «Εν πάσι τοις πάθεσι και πάσαις ταίς αρεταίς εαυτούς εκζητούντες μη παυσώμεθα, που τυγχάνομεν· εν αρχή η εν μεσότητι η εν τέλει». Και σε άλλο λόγο: «Κλίμακα αναβάσεως πεπελέκηκα· έκαστος δε λοιπόν βλεπέτω εν ποία βαθμίδι έστηκεν».

Εχθρός και αντίπαλος στον αγώνα είναι ο παλαιός άνθρωπος, με τα πάθη και τις αδυναμίες που έγιναν δεύτερη φύση, και ο διάβολος που διαρκώς αντιστρατεύεται

στο έργο της σωτηρίας των ανθρώπων. Η πάλη δε είναι ισόβια και σκληρή, διότι «ουκ έστιν ημίν προς αίμα και σάρκα, αλλά προς τας αρχάς, προς τας εξουσίας, προς τους κοσμοκράτορας του σκότους του αιώνος τούτου, προς τα πνευματικά της πονηρίας εν τοις επουρανίοις».

Δεν αγνοεί ο Άγιος ότι όλοι δεν φθάνουν στα ίδια πνευματικά μέτρα. Άλλωστε, στην παραβολή του σπορέως ο Κύριος με τις εικόνες της σποράς παριστά τις διαβαθμίσεις της πνευματικής κατάστάσεως στους Χριστιανούς: «ο μεν (καρποφορεί) εκατόν, ο δε εξήκοντα, ο δε τριάκοντα». Ανάλογα είναι και τα χωρία της Κλίμακος: «Ου πάντας μεν απαθείς γενέσθαι δυνατόν· πάντας δε σωθήναι και Θεώ διαλλαγήναι ουκ αδύνατον». «Είδον τρεις αδελφούς ζημιωθέντας· και ο μεν ηγανάκει, ο δε έμενεν άλυπος, ο δε πολλήν την χαράν εκαρπούτο». «Ευσεβών μεν το παντί αιτούντι διδόναι, ευσεβεστέρων δε και τω μη αιτούντι· το δε από του αίροντος μη απαιτείν, και μάλιστα δυναμένους, τάχα των απαθών μόνων ίδιον καθέστηκεν». «Τρεις έγωγε ομοθυμαδόν εώρακα μοναχούς ατιμασθέντας· και ο μεν δέδηκται μεν και τετάρακται, σεσιώπηκε δε· ο δε εχάρη μεν εαυτού χάριν, λελύπηται δε περί του λοιδορήσαντος· ο δε τρίτος την του πλησίον βλάβην ανατυπώσας, εδάκρυσε θερμώς· και ην ιδείν φόβου και μισθού και αγάπης εργάτας».

Είναι απαραίτητο να γνωρίζη ο αγωνιζόμενος τις δυνάμεις του και αναλόγως να επιχειρή την ανάβαση της κλίμακος, με τους τρόπους που προσιδιάζουν στην ιδιοσυγκρασία και στις δυνάμεις του. Η άκαιρη επιμονή σε αγώνες υπέρ δύναμιν ασφαλώς δεν είναι εκ Θεού και προδίδουν υπερηφάνεια και εμπιστοσύνη στις δυνάμεις μας. Η εκ δεξιών κλοπή είναι συχνή παγίδα του διαβόλου, για να παρασύρη σε αδιάκριτη ανευλόγητη άσκηση και να οδηγήση τελικά στην πλάνη. Ακόμη και η επιλογή του πνευματικού οδηγού και του τόπου ασκήσεως (προκειμένου περί Μοναχού) συμβουλεύει να γίνεται βάσει του χαρακτήρος και της ιδιοσυγκρασίας του προσερχομένου στην Μοναχική ζωή. Σε χαρακτήρες σκληρούς και υπερήφανους δεν ωφελεί η υποταγή σε πράο και συγκαταβατικό Γέροντα, αλλά σε ελεγκτικό και ανυποχώρητο και σε Κοινόβιο με απότομους αδελφούς, για να καμφή το αγέρωχο φρόνημα. Οι επιρρεπείς στη λαγνεία χρειάζονται ασκητικό και αυστηρό στη νηστεία Γέροντα. Όσοι πολεμούνται από το θυμό, την οίηση, την υποκρισία και τη μνησικακία δεν πρέπει να τολμήσουν ούτε «ίχνος ησυχίας».

Ο Άγιος Ιωάννης, αν και «πεπελέκηκε» την Κλίμακά του σε τριάντα βαθμίδες πνευματικής αναβάσεως, ανάλογες των επί μέρους αρετών, για να διδάξη, όπως ο ίδιος λέγει, «την των αρετών πνευματικήν σύνθεσιν», συγκεφαλαιώνει, συμφωνώντας και με τους άλλους νηπτικούς Πατέρες, όλα τα πάθη στα τρία πρωταρχικά, την φιληδονία, την φιλαργυρία και την κenoδοξία, και σε τρία μέτωπα τον αγώνα για την θεραπεία του τριμερούς της ψυχής, του επιθυμητικού, του θυμικού και του λογιστικού, διά της

αποκτήσεως των τριών βασικών μεγάλων αρετών, «των μητέρων των αρετών», εγκρατείας, ταπεινοφροσύνης και αγάπης. «Τη Τριάδι τη Αγία», λέγει, «κατά των τριών διά των τριών οπλισώμεθα».Ο συνετός άνθρωπος, συνεχίζει, αγωνίζεται περισσότερο να αποκτήση τις μητέρες των αρετών, για ν' ακολουθήσουν, φυσικώ τω τρόπω, και οι θυγατέρες. Θεωρεί δε ως το πιο ολέθριο πάθος, ως «πάντων των κακών αρχηγόν και τελείωσιν» την υπερηφάνεια ή άλλως οίηση, στην οποία οδηγεί αυξανόμενη η φιλοδοξία.

Η υπερηφάνεια, αυτή και μόνη, είναι ικανή να αναπληρώση τον τόπο όλων παθών στην ψυχή εκείνου που δεν θα την πολεμήση.

Συνιστά ιδιαίτερη προσοχή στην γνησιότητα και καθαρότητα του αγώνος ο Άγιος Ιωάννης, δηλαδή, στο να μην νοθεύεται η εργασία των αρετών από υποκρυπτόμενα πάθη.«Ὡσπερ ὕδωρ ἐκ πηγῶν ἀπαντλοῦντες», λέγει, «ἐστὶν ὅτε λεληθότως καὶ τὸν λεγόμενον βάτραχον συνηντλήσαμεν, οὕτω καὶ τὰς αρετὰς κατεργαζόμενοι, πολλάκις συμπεπλεγμένας αὐταῖς ἀφανῶς τὰς κακίας μετερχόμεθα. Οἷόν τι λέγω· τῇ ξενοδοχείᾳ ἡ γαστριμαργία συμπλέκεται, τῇ ἀγάπῃ ἡ πορνεία, τῇ διακρίσει ἡ δεινότης, τῇ φρονήσει ἡ πονηρία, τῇ πραύτητι ἡ υποουλότης καὶ νωθρότης καὶ οκνηρία καὶ ἀντιλογία καὶ ἰδιορρυθμία καὶ ἀνηκοΐα, τῇ σιωπῇ τῆς διδασκαλίας ὁ ὄγκος, τῇ χαρᾷ ἡ οἰήσις, τῇ ἐλπίδι ἡ οκνηρία, τῇ ἀγνείᾳ ἡ πικρία, τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἡ παρρησία· τούτοις δὲ πάσιν, ὥσπερ κοινόν κολλύριον, μᾶλλον δὲ δηλητήριον, ἡ κενοδοξία συνέπεται».

Δεν αποκρύπτει ο Άγιος την δριμύτητα του αγώνος και τους πόνους που περιμένουν τους αγωνιστές. Βία και ακατάπαυστες οδύνες, ιδιαίτερα στην αρχή, μόχθος και πολλή αόρατη πικρία. Σκληρός και πιεστικός, αλλά και ελαφρός συγχρόνως ο αγώνας, πικρό και γεμάτο δάκρυα το ποτήρι της κατά Θεόν ζωής. Προχωρώντας, όμως, η ειρήνη των αρετών και η γλυκύτητα της Χάριτος του Θεού κάνουν πιο εύκολη την πνευματική εργασία, έως ότου νεκρωθή η αμαρτία μέσα μας και εισέλθουμε στο χώρο της μακαρίας απαθείας, όπου «μετά πάσης χαράς και σπουδής και πόθου και φλογός ταύτας (τας αρετάς) κατεργαζόμεθα». Το μάκρος της οδού, ο κόπος, το ευόλισθο της ανθρωπίνης φύσεως, οι πειρασμοί και οι πλεκτάνες του διαβόλου δεν πρέπει να φοβίζουν τον αγωνιστή. Ο Χριστός, ο αγωνοθέτης, το πρότυπο και ο διδάσκαλος, το κέντρο της ζωής μας, ο σκοπός και ο στέφανος του αγώνος μας είναι και ο ανίκητος σύμμαχός μας στον αδυσώπητο πόλεμο κατά της αμαρτίας. Με αδίστακτη πίστη και ανάθεση της αδυναμίας μας στην δική του παντοδυναμία να ζητούμε την βοήθειά Του και θα την έχουμε, και μάλιστα πολύ περισσότερο απ' όσο αξίζουμε. Παιδαγωγός και αλείπτης στον αγώνα μας είναι κατ' ουσίαν ο ίδιος ο Θεός. Παρακολουθεί άγρυπνα την πορεία

μας, μας ενισχύει και δεν επιτρέπει στον διάβολο να μας πειράξει περισσότερο απ' όσο αντέχουμε. Για την κάθε αγωνιζόμενη ψυχή, εν τη πανσοφία και αγάπη Του, βρίσκει τα κατάλληλα μέσα βοήθειας και παιδαγωγίας. Ενδεικτικά αναφέρουμε σχετικά χωρία της Κλίμακος: «Κρύπτει ο Θεός εξ οφθαλμών ημών πολλάκις και άπερ κεκτήμεθα καλά», για να μας προφυλάξει από την κενοδοξία, προλαβαίνει, ενίοτε, και εκπληρώνει αιτήματα υπερηφάνων, πριν τα ζητήσουν, για να μην τα λάβουν με την προσευχή και αυξήσουν την οίησή τους.

Στο πρώτο λόγο περί αποταγής θέτει τα θεμέλια και τις προϋποθέσεις του αγώνος. Αποταγή για τους μοναχούς είναι η άρνηση του κόσμου και η προσέλευση στο στάδιο της μοναχικής ασκήσεως. Για τους εν τω κόσμω πιστούς θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ως αποταγή γενικώς το εισαγωγικό Μυστήριο του Αγίου Βαπτίσματος, κατ' ουσίαν δε, ιδιαίτερα σήμερα που πολύ λίγοι Χριστιανοί έχουν συναίσθηση του τι σημαίνει Βάπτισμα και χριστιανική ιδιότητα, την μετάνοια και την ανάληψη συνειδητού αγώνος για την σωτηρία, υπό την καθοδήγηση Πνευματικού πατρός.

Άξιοπρόσεκτη είναι ή αναφορά του Αγίου στις τρεις αποταγές. **Ἡ πρώτη εἶναι ἡ ἀποταγή ὅλων τῶν πραγμάτων καί τῶν ἀνθρώπων, καί αὐτῶν ἀκόμη τῶν γονέων, δεύτερη ἡ ἐκκοπή τοῦ ἰδίου θελήματος καί τρίτη ἡ ἀποταγή τῆς κενοδοξίας.** Οἱ τρεῖς αὐτές ἀποταγές ἰσχύουν ἔν τινι μέτρῳ καί γιά τούς Χριστιανούς τοῦ κόσμου, διότι συμφωνοῦν μέ τόν λόγο τοῦ Κυρίου «ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπέρ ἐμέ οὐκ ἔστι μου ἄξιος» καί «**..ὁς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου οὐκ ἔστι μου ἄξιος**». Τήν ὀλοκληρωτική καί μοναδική αγάπη πρὸς Ἐκεῖνον πάνῳ ἀπ' ὅλα κι ἀπ' ὅλους, καί τήν ἀπάρνηση τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐγὼ τήν ἀπαιτεῖ ὁ Χριστός ἀπό κάθε Χριστιανό. Πρωταρχικῆς σημασίας γιά τήν πνευματική πρόοδο εἶναι ἡ βάση, στήν ὁποία θά στηρίξη ὁ ἀγωνιζόμενος, μοναχός ἢ κοσμικός, τήν κλίμακα τῆς πνευματικῆς του ἀναβάσεως. Μέ ποιά κίνητρα, δηλαδή, καί γιά ποιο σκοπό ἀναλαμβάνει τόν ἀγῶνα του. Τρεῖς κατηγορίες ἀγωνιστῶν διακρίνουν οἱ Ἅγιοι Πατέρες, τῶν δούλων, τῶν μισθωτῶν καί τῶν υἱῶν. **Σύμφωνα μέ τόν Ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή, δοῦλοι εἶναι ὅσοι τηροῦν τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ ἀπό τόν φόβο τῶν τιμωριῶν τῆς κολάσεως, μισθωτοί ὅσοι ἀγωνίζονται γιά τήν μέλλουσα ἀνταπόδοση καί υἱοί ἐκεῖνοι πού εἶναι ἐνωμένοι μέ τόν Θεό ἀπό αγάπη πρὸς Αὐτόν καί ἀπό τήν διάθεση καί ἔξη τῆς ψυχῆς τους πρὸς τό ἀγαθό.** Τήν αὐτή διάκριση συναντοῦμε καί στόν Ἅγιο Ἰωάννη, ὁ ὁποῖος μάς τίς περιγράφει μέ τήν ἀπαράμιλλη παραστατικότητά του: «**Ὁ μὲν ἐκ φόβου τὴν ἀποταγὴν ποιησάμενος, ἴσως τῷ καιομένῳ θυμιάματι ἔοικεν, ἐν ἀρχαῖς μὲν ἐξ εὐωδίας ἀρξαμένῳ, ὕστερον δὲ εἰς καπνὸν καταλήξαντι· ὁ δὲ δι' ἐλπίδα μισθοῦ, ὀνικὸς μύλος καθίσταται, διὰ παντὸς ὡσαύτως κινούμενος· ὁ δὲ ἐξ ἀγάπης θείας τὴν ἀναχώρησιν ποιησάμενος, εὐθέως πῦρ ἐν προοιμίῳς κέκτηται· καὶ ἴσως ἐν ὕλῃ βληθέν, κατὰ πρόσω τὴν πυρὰν σφοδροτέραν**

ΕΞΑΨΕΙΕΝ».

Βασικά, επίσης, γνωρίσματα τοῦ ἀγῶνος, ἀπαραίτητα γιά τήν νικηφόρα ἔκβασή του, θεωρεῖ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τό θάρρος, τήν ἀνδρεία καί τόν ἐνθουσιασμό. Διότι, ὅπως λέγει, «...τοῖς εὐτόνως πολεμοῦσι οἱ τῆς εἰρήνης καί γαλήνης περιεπλάκησαν στέφανοι». Ἡ χαυνότητα, καί μάλιστα στήν ἀρχή τοῦ ἀγῶνος, προδιαγράφει τήν ἀποτυχία. Ἡ εἴσοδος στήν πνευματική παλαίστρα νά εἶναι ἀποφασιστική, θαρραλέα καί ὀρμητική, μέ ζῆλο καί μέ χαρά, χωρίς δειλία, ἀμφιβολία ἢ πλαδαρότητα. Διότι ὅταν ἡ ψυχὴ ἀρχίσῃ μέ ἀνδρεία τόν ἀγῶνα, κι ἂν ἀκόμη στήν πορεία της πρὸς τήν κορυφὴ τῆς κλίμακος συμβῇ νά ἀτονήσῃ ἡ ἀγωνιστικὴ της διάθεση, ἡ ἀνάμνηση τοῦ πρώτου ζήλου θά τήν κεντᾷ σάν κεντρί καί θά τήν ἀναθερμαίνῃ. Μοιάζουν τέτοιες ψυχές μέ ἀετούς πού ἀνανεώθηκαν τά πεσμένα τους φτερά. Συνιστᾷ δέ ὁ Ἅγιος σ' αὐτοὺς πού συνέβη νὰ ψυχρανθῇ ὁ ἀγωνιστικὸς τους ζῆλος, νά ἐρευνοῦν σέ ποιές αἰτίες ὀφείλεται αὐτό. Καί μόνο ἂν κλείσουν οἱ θύρες τῆς ψυχρότητος, δηλαδή ἂν διορθωθοῦν τά σφάλματα πού προξένησαν τὴ συστολὴ τῆς Θείας Χάριτος ἢ ἀποτιναχθῇ ἡ ἀμέλεια καί ἡ ραθυμία, οἱ ὁποῖες συνήθως μειώνουν τόν ζῆλο, θά ἐπανέλθουν στήν πρώτη δυναμικὴ κατάσταση. Ἡ πίστη, ἐπίσης, καί ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἡ βεβαιότητα ὅτι Ἐκεῖνος μᾶς στρατολογεῖ στὸν πόλεμο κατὰ τοῦ παλαιοῦ ἑαυτοῦ μας καί κατὰ τοῦ διαβόλου καί ὁ λίγος χρόνος τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς μας ὑποδαυλίζει τό ζῆλο καί τήν προθυμία στὸν ἀγῶνα.

Ἡ σταθερότητα στήν ἀπόφαση ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τά πάθη εἶναι μία ἀπὸ τίς βασικὲς προϋποθέσεις τῆς πνευματικῆς προόδου. Μέ τίς εἰκόνες τῆς γυναικὸς τοῦ Λώτ, πού ἔγινε στήλη ἄλατος ὅταν στράφηκε πρὸς τά πίσω, καί τῶν Ἑβραίων πού ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὴ δουλεία τοῦ Φαραώ καί φεύγουν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο γιά τὴ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας παριστάνεται ἡ ψυχὴ πού μέ τήν μετάνοια καί τόν συνεχῆ ἀγῶνα φεύγει ἀπὸ τὴν δουλεία τῆς ἁμαρτίας καί πορεύεται πρὸς τὴν Ἄνω Ἱερουσαλήμ. Γιά νά μὴν ἐγκαταλείψῃ τόν ἀγῶνα ὁ ἐργάτης τῆς ἀρετῆς ἔχει ἀνάγκη μεγάλης ὑπομονῆς. Διότι ὁ πνευματικὸς πόλεμος δέν ἔχει ἀνακωχή, οὔτε τέλος στήν ἐπὶ γῆς ζωή.

Ἀξιοσημεῖωτη εἶναι ἡ προτροπὴ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου ὁ πνευματικὸς ἀγῶνας νά ἀρχίζῃ ἀπὸ τά νεανικά χρόνια. Κατὰ τὴν νεότητα οἱ σωματικὲς καί ψυχικὲς δυνάμεις βοηθοῦν σέ ἐντατικὸ καί σκληρὸ ἀγῶνα, τά πάθη δέ εἶναι εὐκολοθεράπευτα, διότι δέν τὰ ἔχει ἀκόμη ἰσχυροποιήσει καί αὐξήσει ἡ μακροχρόνια ἱκανοποίησή τους. Ἔτσι ὁ ἀγωνιστὴς συναθροίζει γιά τό γῆρας του καί κυρίως γιά τὴν αἰώνια ζωὴ θησαυροὺς ἀγιότητος.

Δεῖγμα γνησιότητος τοῦ ἀγῶνος εἶναι τό νά γίνεται ἐν κρυπτῷ καί νά ἀποφεύγῃ τόν ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων. Μεγαλύτερη δέ ἀξία ἔχει ὁ ἀγῶνας πού γίνεται γιά τὴν κάθαρση τοῦ ἔσω ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια καί τά λοιπά ψυχικὰ πάθη καί

γιά τήν ἀπόκτηση τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς «μητέρας τῶν χαρισμάτων», μέ ἄγρυπνη προσοχή, ὥστε νά ἐντοπίζονται καί τά παραμικρά κινήματα τῆς καρδιάς, (55) ἀπό τήν ἄσκηση τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν, ὅπως νηστεία, χαμευνία κ.ἄ. Ἀσφαλῶς, ὅλα συντείνουν στόν αὐτό σκοπό, στήν ἀγιότητα, ἀλλά τά σωματικά ἔργα, χωρίς τήν ἐσωτερική καθαρότητα ἀποβαίνουν ματαιοπονία. Πολλοί, παρατηρεῖ ὁ Ἅγιος, «τὰ ἐαυτῶν σώματα εἰκῇ κατατρίβουσιν, λαθόντες οἱ τάλανες ὡς οὐ πόνοι, ἀλλά μᾶλλον ταπείνωσις τῶν τοιούτων μήτηρ καθέστηκεν».

Ὁ ἀγωνιστής ἐπινοεῖ τρόπους γιά νά πολεμήσῃ τά πάθη του καί νά βοηθήσῃ τόν ἐαυτό του στήν πορεία τῆς σωτηρίας. Διδακτικώτατα καί ὠραῖα παραδείγματα μεγάλων «πυκτῶν» μᾶς παραθέτει ἡ Κλίμακα, ὅπως τοῦ μαγεῖρου ἐνός μεγάλου Κοινοβίου. Ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἔκρινε τόν ἐαυτό του ἀνάξιο γιά κάθε εἶδους ἀνάπαυση, στά πρόσωπα τῶν ἀδελφῶν ἔβλεπε τόν Θεό καί ἡ φωτιά τοῦ μαγεϊρίου τοῦ ἐνθύμιζε διαρκῶς τό αἰώνιο πῦρ τῆς κολάσεως. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἀπέτρεπε κάθε λογισμό πικρίας γιά τό ἐπίπονο διακόνημα πού τοῦ εἶχε ἀνατεθῇ καί διατηροῦσε στήν καρδιά του τό χαροποιό πένθος.

Ἰδιαίτερα βοηθητική στήν πνευματική πάλη εἶναι ἡ συνοίκηση καί συναναστροφή μέ ὁμόφρονες ἀγωνιζομένους ἀδελφούς γιά νά συναμιλλῶνται στά ἀθλήματα τῆς ἀρετῆς καί ὁ ἕνας νά ἐνισχύῃ, νά παρακινῇ καί νά στηρίξῃ τόν ἄλλο στίς δυσκολίες.

Ὁ σύντομος χρόνος τῆς ἐπίγειας ζωῆς μᾶς δόθηκε γιά ν' ἀγωνισθοῦμε καί νά κερδίσουμε τή μέλλουσα αἰώνια ζωή. Ὁ πολύτιμος αὐτός χρόνος, πού εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, ἀξιοποιεῖται μόνο ἂν τόν χρησιμοποιήσουμε γιά τόν ἀγιασμό μας. Χαμένη θεωρεῖται στήν Κλίμακα ἡ ἡμέρα, κατά τήν ὁποία δέν πενθεῖ κανεῖς γιά τίς ἁμαρτίες του, ἀφοῦ τό κατά Θεόν πένθος εἶναι μιά ἄλλη ἔκφραση τῆς μετανοίας, ἡ ὁποία πρέπει νά εἶναι διαρκῆς ἐσωτερική κατάσταση. Θαυμάσια εἶναι ἡ περιγραφή καί τό ἐγκώμιο τῆς μετανοίας στήν Κλίμακα. Ἀνανέωση τοῦ Βαπτίσματος, συμφιλίωση μέ τόν Θεό, καθαρισμός συνειδήσεως, ἀπόσβεση τοῦ χρέους τῶν ἁμαρτιῶν, ἐλπίδα, ἀμεριμνησία γιά τά φθαρτά πράγματα τοῦ κόσμου καί βέβαιη σωτηρία. Γνώρισμα τῆς μετανοίας εἶναι ἡ κακοπάθεια (νηστεία, ἀγρυπνία, κόποι), ἡ ἐκούσια ὑπομονή στίς θλίψεις καί στίς ἀτιμίες καί ὁ ἀποκλεισμός κάθε σωματικῆς παρηγορίας. Ἡ μετάνοια εἶναι τό κατ' ἐξοχήν ἔργο τῶν Μοναχῶν, ἀλλά καί ἡ βασική προϋπόθεση τῆς σωτηρίας γιά ὅλους.

Γέννημα τῆς μετανοίας εἶναι τό χαροποιό πένθος, ἡ «ὀσία λύπη» στό ὁποῖο ἀφιερώνεται ὁ ἑβδομος λόγος. Στό κατά Θεόν πένθος ὁδηγεῖ ἡ συναίσθηση τῶν ἁμαρτημάτων, πού ἔγιναν αἰτία νά λυπήσῃ ἡ ψυχὴ τόν Θεό, καί ἡ μνήμη τοῦ αἰωνίου πυρός. ««Γίνου σύννους», συμβουλεύει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁποῖον ἐπιθυμεῖ τήν ἀληθινὴν χαρά, διότι «εἴ τις τὸ μακάριον καὶ κεχαριτωμένον πένθος ὥσπερ

διπλοΐδα νυμφικὴν ἐνεδύσατο, οὗτος τὸν τῆς ψυχῆς πνευματικὸν ἐγνώρισε γέλωτα», καὶ «κατέχων κάτεχε τὴν μακαρίαν τῆς ὁσίας κατανύξεως χαρμολύπην, καὶ μὴ παύση τῆς ἐν αὐτῇ ἐργασίας, ἄχρις οὗ μετάρσιον ἐκ τῶν ἐντεῦθεν καὶ καθαρὸν τῷ Χριστῷ παραστήσει σε». Στὴν καλλιέργεια τοῦ πένθους καὶ στὴν ἀπόκτηση τῆς ἀγνείας συντελεῖ μεγάλως ἡ ἐνθύμηση τῆς Μελλούσης Κρίσεως καὶ τῶν τιμωριῶν τῆς Κολάσεως.

Τὸν ἀγῶνα τῆς μετανοίας καὶ τοῦ πένθους βοηθεῖ πολύ, ἐπίσης, ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, πού εἶναι μιά σπουδαία ἐσωτερικὴ ἐργασία καὶ κρατᾷ τὸν ἀγωνιζόμενον σέ διαρκῇ νήψη καὶ ἐγρήγορηση. Ἀναγκαιότερη ἀπὸ ὅλες τίς πνευματικὲς ἐργασίες τὴν θεωρεῖ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης καὶ μέσο τελειώσεως, γέννημα, ἀλλὰ καὶ μητέρα τῆς λεπτολόγου ἐξετάσεως τῶν ἁμαρτιῶν, τῆς εὐχάριστης ἀποδοχῆς τῆς ἀτιμίας, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς φυλακῆς τοῦ νοός, καὶ ἰσχυρό πολέμιον τῆς πνευματικῆς ἀναισθησίας. Θεωρεῖ δὲ σπουδαῖο ἀγωνιστὴ ἐκεῖνον πού περιμένει καθημερινὰ τὸν θάνατον καὶ ἅγιον ἐκεῖνον πού τὸν ἐπιθυμεῖ. Ὅποιος παραμένει προσκολλημένος στὰ γῆϊνα δέν εἶναι δυνατόν νὰ διατηρῇ τὴ μνήμη τοῦ θανάτου, ἐνῶ ἐκεῖνος πού τὴν κάθε μέρα τὴ θεωρεῖ ὡς τὴν τελευταία τῆς ζωῆς του δέν ὑποπίπτει εὐκόλα σέ ἁμαρτίες.

Ἡ συνείδηση εἶναι ἀνεκτίμητος σύμβουλος καὶ πρέπει νὰ τὴν ἔχουμε, μετὰ τὸν Θεό, φρουρό καὶ γνώμονα στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα. Συμβαίνει, ὅμως, ἐνίοτε νὰ παύῃ τὸν ἔλεγχον καὶ τότε ἐφιστᾶται ἡ προσοχή, μήπως αὐτὸ ὀφείλεται σέ κόπωση καὶ ἁμβλυνσὴ της, λόγω πλήθους ἁμαρτημάτων καὶ ὄχι σέ καθαρότητα.

Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει, ἐπίσης, ἡ αὐτογνωσία. Ὅποιος τὴν ἀπέκτησε δέν ξεγελιέται νὰ ἐπιχειρήσῃ κάτι πού ὑπερβαίνει τίς δυνάμεις του, διακρίνει τὰ πάθη του καὶ γνωρίζει ποιά ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἰσχυρότερα μέσα του, γιὰ νὰ στρέψῃ τὸν ἀγῶνα του πρῶτα ἐναντίον αὐτῶν.

Κάθε πάθος, λέγει ὁ Ἅγιος, ἔχει πολλές καὶ διάφορες αἰτίες, ἀλλὰ καὶ διαφορετικὸ τρόπο ἀντιμετωπίσεως. Κι ὅπως γιὰ τὴν θεραπεία μιᾶς ἀσθενείας προηγεῖται ἡ διάγνωση καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάλογη θεραπευτικὴ ἀγωγή, ἔτσι καὶ γιὰ τὴν ἐκκοπὴ τῶν παθῶν χρειάζεται πρῶτα ἡ διάγνωση καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ κατάλληλη θεραπεία καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῶν αἰτίων πού τὰ γεννοῦν καὶ τὰ αὐξάνουν. Ὑπάρχουν πάθη, τὰ ὁποῖα βοηθεῖ καὶ ἡ ἴδια ἡ φύση μας, ὅπως τὰ σαρκικά πάθη καὶ τὸν θυμό, ὁπότε χρησιμοποιοῦμε σὰν θεραπευτικὰ μέσα τὴν σωματικὴ κακοπάθεια. Γιὰ τὴν θεραπεία τῆς μνησικακίας, εἶναι πολύ βοηθητικὴ ἡ ἀνάμνηση τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Στὴν ἐκκοπὴ τοῦ πάθους τῆς καταλαλιᾶς συντελεῖ ἡ σκέψη ὅτι πολλοὶ ἁμαρτωλοὶ μέ τὴν μετάνοιαν ἔγιναν Ἅγιοι, ἡ ἐπίρριψη τῆς κατηγορίας, ὄχι στὸν ἄνθρωπον πού ἁμάρτησε, ἀλλὰ στὸν δαίμονα πού τὸν ἐξαπάτησε, καθὼς καὶ ἡ ἐπίγνωση τῆς δικῆς μας ἁμαρτωλότητος καὶ ὁ φόβος ὅτι

σύντομα θά υποπέσουμε στά παραπτώματα, τά όποΐα κατακρίναμε. Τήν πολυλογία πολεμᾷ τό πένθος καί ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, πολλές φορές δέ καί ἡ θλίψη τῆς κοιλίας, ἡ νηστεία δηλαδή, τήν όποία βοηθεῖ πολύ ἡ ένθύμηση τῆς κολάσεως. «Νευροῦται γάρ γλῶσσα», τονίζει ὁ Ἄγιος, «ὑπό πλήθους έδεσμάτων». Ἀπό τό πάθος τοῦ ψεύδους, πού τό γεννᾷ κυρίως ἡ ὑποκρισία, αποξενώνει τήν ψυχή ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καί ὁ έλεγχος τῆς συνειδήσεως. Τήν ἀκηδία, πού εἶναι ἕνα ὀλέθριο πάθος, περιέχει ὅλα τά κακά καί εἶναι ψυχικός θάνατος γιά τόν Μοναχό, θεραπεύει ἡ ὑπακοή, τό κατά Θεόν πένθος, ἡ μνήμη τῶν ἁμαρτιῶν, ἡ ψαλμωδία, τό έργόχειρο καί ἡ προσδοκία τῶν μελλόνων ἀγαθῶν.

Ἡ σωματική κακοπάθεια εἶναι ἕνα ἀπαραίτητο μέσο γιά τήν πνευματική ἀνάβαση. Δέν εἶναι, ὅμως, εὔκολος ὁ ἀγώνας τῆς νηστείας καί τῆς ἀγρυπνίας, διότι ἀπαιτεῖ «βία φύσεως». Ἰσχυρό ὄπλο έναντίον τῆς κοιλίας εἶναι οἱ σωματικοί κόποι, ἡ ἀγρυπνία, ἡ μνήμη τοῦ θανάτου καί τῆς κρίσεως καί ἡ ένθύμηση τῶν ἁμαρτημάτων. Ἐκεῖνο, ὅμως, πού καταργεῖ τελείως τήν γαστριμαργία εἶναι ἡ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τά παραδείγματα μεγάλων ἀσκητῶν πού ἔφθασαν νά δοκιμάζουν τροφή ἅπαξ τῆς έβδομάδος ἢ καί κατά ἀραιότερα διαστήματα -πρᾶγμα ἀδύνατο γιά τά κοινά ἀνθρώπινα μέτρα- εἶναι τρανή ἀπόδειξη τῆς ἀλήθειας αὐτῆς. Τήν ἄσκηση τῆς ἀγρυπνίας, στήν όποία ὁ ἀγωνιστής πρέπει νά ἐπιμείνη ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἀποταγῆς του, ένισχύει ἡ ψαλμωδία, ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, ἡ ἀνάγνωση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, συχνά δέ καί τό έργόχειρο.

Γιά τήν ἀπόκτηση τῆς ἀγνείας, ἡ όποία δέν εἶναι ἀνθρώπινο κατόρθωμα, προτείνονται ὡς βοηθητικά μέσα ἡ έγκράτεια, ἡ ἀγρυπνία, ἡ προσευχή, ἡ ταπεινοφροσύνη καί ἡ ἀοργησία. Εἰδικά, ὅμως, στό ὑπέρ φύσιν αὐτό ἄθλημα ἡ έμπιστοσύνη στίς δυνάμεις μας καί ὁ ἀντιρρητικός πόλεμος κατά τοῦ διαβόλου, ἀποδεικνύεται ματαιοπονία. Ἐδῶ χρειάζεται κυρίως ἡ βοήθεια τοῦ Κυρίου, στόν όποῖο ὁ ἀγωνιστής θά ἀναθέσῃ τήν ἀδυναμία τῆς φύσεώς του καί θά στηρίξῃ τήν ἐλπίδα του. Πολύ σπουδαία εἶναι ἡ παρατήρηση τοῦ Ἁγίου σχετικά μέ τήν ἀπάθεια τοῦ σώματος, δηλαδή τήν ἀγνεία, πού ἀποκτᾶται μέ τήν ἡσυχία καί μέ αὐτή πού εἶναι γέννημα τῆς ὑπακοῆς: «Ἡ μὲν ἐξ ἡσυχίας κατορθουμένη τοῦ σώματος ἀπάθεια, κόσμῳ πολλάκις πλησιάζουσα, οὐκ ἀσάλευτος ἔμεινεν· ἡ δέ ἐξ ὑπακοῆς προσγινομένη, πανταχοῦ δόκιμος καί ἀκράδαντος».

Ἡ δειλία, γέννημα τῆς κενοδοξίας καί τῆς ἀπιστίας, εἶναι πάθος πού ἐνοχλεῖ συνήθως τούς ἡσυχαστές, λόγω ἀπουσίας, προφανῶς, ἀνθρώπινης παρηγορίας. Ὅπως ὅλα τά πάθη, ἔτσι καί ἡ δειλία, δέν μπορεῖ νά νικηθῇ διά μιᾶς. Ὡς θεραπευτικό μέσο συνιστᾷ ὁ Ἅγιος τό πένθος καί τήν προσευχή, καθώς καί τήν μετάβαση τοῦ πολεμουμένου ἀπό τό νηπιῶδες αὐτό πάθος στούς τόπους, ὅπου συνηθίζει νά φοβᾶται, πρίν ἀκόμα ξημερώσει.

«Θησαυρό ἀσφαλισμένο σέ ὀστράκινα σκεύη» χαρακτηρίζει τήν ταπείνωση ὁ Ἅγιος Ἰωάννης. Γνωρίσματά της ἡ εὐχάριστη ἀποδοχή τῆς ἀτιμίας, ἡ ἐξαφάνιση τοῦ θυμοῦ καί τέλος ἡ ἔφεση γιά μάθηση καί ἡ «τῶν οἰκείων καλῶν ἀπιστία πιστή». Εἶναι ἡ μόνη ἀρετή πού δέν μποροῦν νά μιμηθοῦν οἱ δαίμονες, ἡ συντομώτερη ὁδός γιά τήν ἀπάθεια, «σίφων οὐράνιος, ἐξ ἀβύσσου ἀμαρτημάτων εἰς οὐρανόν ἀνενεγκεῖν ψυχὴν δυνάμενος» καί σύμμαχος στόν πόλεμο ἐναντίον ὅλων τῶν παθῶν.

Στόν ἀγῶνα γιά τήν κατάκτηση τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς βαθμίδος τῆς πνευματικῆς κλίμακος, οἱ σφοδρότεροι ἀντίπαλοι εἶναι ἡ κενοδοξία καί ἡ ὑπερηφάνεια, «τὸ τέλος τῶν ἀκαθάρτων παθῶν». Ἡ κατατρόπωση τῶν πολυκεφάλων αὐτῶν θηρίων εἶναι ἡ μόνη ὁδός πρὸς τήν μακαρία ἀρετή τῆς ταπεινοφροσύνης.

Τό πάθος τῆς κενοδοξίας τρέφουν καί αὐξάνουν οἱ ἔπαινοι καί στήν ἀντιμετώπιση αὐτοῦ τοῦ πειρασμοῦ πρέπει ἰδιαίτερως νά στρέψῃ ὁ ἀγωνιζόμενος τήν προσοχή του, διότι προξενεῖ μεγάλη βλάβη. Μόνο οἱ Ἅγιοι καί οἱ Ὅσιοι μποροῦν νά παρέρχονται χωρίς βλάβη τούς ἐπαίνους. Ἡ προφύλαξη τοῦ στόματος, ἡ ἀγάπη τῆς ἀτιμίας, ἡ ἀποφυγή τῶν ἔργων πού ὑποβάλλουν οἱ λογισμοί τῆς κενοδοξίας, ἡ ἐνθύμηση τῶν ἀμαρτιῶν, τό πένθος εἶναι ἰσχυρά ὄπλα κατὰ τῆς κενοδοξίας. Ἄν δέν πολεμηθῇ τό πάθος τῆς κενοδοξίας, αὐξάνεται καί γεννᾷ τήν ὑπερηφάνεια πού εἶναι «πλούτου καί ἰδρώτων ἀπώλεια», ἀλλά καί πρόξενος αἰώνιας καταδίκης. Ἡ ὑποταγή, ἡ ἀνάγνωση τῶν κατορθωμάτων τῶν Ἀγίων, ἡ ἀτιμωτική καί σκληρὴ συμπεριφορά ἐκ μέρους τῶν πνευματικῶν ὁδηγῶν, ἡ αὐτομεμψία καί ἡ σκέψη ὅτι τίποτα δέν μποροῦμε νά κατορθώσουμε μόνοι μας καί ὅλα ὅσα ἔχουμε μᾶς δωρήθηκαν ἀπό τόν Θεό εἶναι τά κατάλληλα θεραπευτικά μέσα τοῦ θανατηφόρου ἰοῦ τῆς ὑπερηφανείας. Ἡ ὑπερήφανη ψυχὴ εἶναι πρόσφορο ἔδαφος καί στούς λογισμούς τῆς βλασφημίας. Συνήθης αἰτία, ἐπίσης, τῶν βλασφημῶν λογισμῶν εἶναι ὁ φθόνος τῶν δαιμόνων γι' αὐτό καί συνιστᾶται ἡ περιφρόνησή τους, βοηθεῖ ὁμως καί ἡ ἀκατακρίσια στόν ἐναντίον τους πόλεμο .

Ὅποιος ἀγωνίζεται νά φθάσῃ στό λιμάνι τῆς ταπεινοφροσύνης χρησιμοποιεῖ τρόπους καί ἐπιτηδεύματα, εὐχές καί προσευχές, λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης. Ἡ αὐτογνωσία, ἡ ἐνθύμηση τῶν ἀμαρτιῶν, παρ' ὅλο πού ἔχουν συγχωρηθῇ, ἡ

ανάμνηση τοῦ Πάθους τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀποφυγή τῆς πολυλογίας, ἡ ἀπόκρυψη τῆς σοφίας καί τῶν χαρισμάτων, ἡ ἀπλή ὁμιλία, ἡ διαρκῆς μνημόνευση τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου «ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοι ἐσμεν· ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιθήκαμεν» καί ἄλλα διάφορα ἐπαινετά τεχνάσματα γιά τήν ἀπόκτηση τοῦ θησαυροῦ τῆς ταπεινοφροσύνης. Μιά πολύ σημαντική παρατήρηση τοῦ Ἁγίου εἶναι ὅτι τό κατόρθωμα τῆς ταπεινοφροσύνης ἀνήκει μόνο πιστούς Ὁρθοδόξους. Στούς ἑτεροδόξους εἶναι ἀδύνατο νά βρεθῇ ταπείνωση, ὅπως εἶναι ἀδύνατο νά προέλθῃ φλόγα ἀπό τό χιόνι.

Στόν ἀγῶνα ἡ διάκριση διαδραματίζει οὐσιαστικό ρόλο καί σέ ὅλα τά πράγματα μᾶς χρειάζεται ὁ λύχνος της. «Διακρίσει πολλή χρησώμεθα, πότε μὲν ἴστασθαι, καί ἐν ποίοις καί ἕως τίνος προσπαλαίειν ταῖς τῶν παθῶν ὕλαις ὀφείλομεν, πότε δὲ ὑπεξίστασθαι· ἔστι γάρ καί φυγὴν προκρίναι διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν». Ἡ διάκριση διδάσκει τό μέτρο καί τόν καιρό τοῦ κάθε ἀγωνίσματος, ὅπως καί τόν κατάλληλο τρόπο θεραπείας γιά κάθε πάθος. Ὅταν ἡ ψυχὴ καταβάλλεται ἀπὸ ἁμαρτίες θά ἐνισχυθῇ ἀπὸ τὴν ἐνθύμηση τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἡ μνήμη τῆς κολάσεως θά τὴν ἀπελπίσῃ. Τόν καιρό, ὅμως, πού τὴν πολεμᾷ τό πάθος τῆς ὑπερηφανείας, χρειάζεται ὁ φόβος τῆς Κρίσεως. Ὅπως ἡ χρῆση τῶν φαρμάκων γιά τίς σωματικές ἀσθένειες ποικίλλει ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, ἔτσι καί ἡ χρῆση τῶν πνευματικῶν φαρμάκων γιά τὴν θεραπεία τῶν παθῶν. Τό ἴδιο παρασκεύασμα στόν ἴδιο ἄνθρωπο, ὅταν προσφέρεται στόν κατάλληλο καιρό καί στήν ἀπαιτούμενη ποσότητα εἶναι φάρμακο, ἂν ὅχι γίνεται δηλητήριο. Π.χ. ἡ ψαλμωδία, ὅταν εἶναι μέτρια καταπραύνει τό θυμό, ὅταν, ὅμως, εἶναι ἄμετρη καί ἄκαιρη δημιουργεῖ φιληδονία. Ὁ ἀγωνιστής πού διαθέτει διάκριση δέν θά ἐπιχειρήσῃ ἀγῶνες καί ἀπόκτηση χαρισμάτων πρό καιροῦ. «Μὴ τοίνυν», συμβουλεύει ὁ Ἅγιος, «τὰ τοῦ καιροῦ ζητήσωμεν πρὸ καιροῦ, ἐξ ὑπερηφάνου προθυμίας ἀπατῶμενοι· μὴ ἐν Χειμῶνι τὰ τοῦ θέρους· μὴ ἐν σπόρῳ τὰ τῶν δραγμάτων· ἐπειδὴ καιρὸς τοῦ σπεῖραι πόνους καὶ καιρὸς τοῦ θερίσαι χάριτας τὰς ἀρρήτους· εἰ δὲ μὴ, οὐδὲ ἐν τῷ καιρῷ τὰ τοῦ καιροῦ οἰκεῖα κομισόμεθα».

Στὴν ἀρετὴ τῆς ὑπακοῆς ἀφιερώνεται ἕνας ἐκτενέστατος λόγος στήν Κλίμακα καί δικαιολογημένα, ἀφοῦ τό σύγγραμμα διαλαμβάνει τά τῆς Μοναχικῆς πολιτείας. Τὴν χαρακτηρίζει μάλιστα, μαζί μέ τὴν εὐθύτητα τῆς καρδιᾶς, ὡς δρόμο καί ἀφορμὴ γιά τὴν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν. Ὅσο ὅμως εἶναι θεμελώδης μοναχικὴ ἀρετὴ ἡ ὑπακοή, ἐξ ἴσου ἀπαραίτητη εἶναι καί γιά τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ πιστοὺς. Διὰ στόματος τοῦ Γέροντος ἢ τοῦ Πνευματικοῦ γνωρίζεται στόν ὑποτακτικό καί ἐξομολογούμενο τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί ἡ ὑπακοή, μέσω αὐτοῦ, ἀναφέρεται στόν Θεό. Ὁ πνευματικός ὁδηγός εἶναι ὁ Μωϋσῆς πού ἐξάγει τόν χειραγωγούμενο ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο τῶν παθῶν. Ἡ ὑπακοή εἶναι στοιχεῖο γνησιότητος τοῦ ἀγῶνος, διότι μέ τὴν ὑπακοή ἡ ἄσκηση γίνεται κατὰ τὴν κρίση ἐκείνου πού ἔχει ἀναλάβει

ένώπιον τοῦ Θεοῦ τὴν εὐθύνη τῆς ψυχῆς μας καὶ ὄχι κατὰ τό οἶκεῖο, συνήθως ἁμαρτωλό καὶ ἐγωϊστικό θέλημα. «Πύκται καὶ ἀθληταὶ τοῦ Χριστοῦ» καὶ «ἄνδρεῖοι πολεμισταί» χαρακτηρίζονται οἱ ὑποτακτικοί, πού μέ ἀσπίδα τὴν πίστη στό Θεό καὶ τὴν ἀδίστακτη ἐπιστοσύνη στόν γυμναστή τους καὶ μέ περικεφαλαία τίς εὐχές τοῦ Γέροντά τους, γίνονται εὐκατάνυκτοι, γλυκομίλητοι, ἐγκρατεῖς, μέ ἀγωνιστικό ζῆλο, μέ πνευματική θερμότητα, ἀπολέμητοι ἀπό τά πάθη. Ἡ διαρκὴς ἐκκοπή τοῦ ἰδίου θελήματος καὶ οἱ παιδαγωγικοὶ ἐξευτελισμοὶ ἀπό τόν Πνευματικό Πατέρα ὁδηγοῦν τούς ὑποτακτικούς στήν μητέρα τῶν ἀρετῶν, τὴν ταπεινοφροσύνη. Ὑπακοή σημαίνει ἄρνηση τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἀλλά καὶ ἀσφάλεια τὴν πνευματική πορεία. Ἡ ἐμπιστοσύνη στόν λογισμό μας καὶ στήν διάκρισή μας σημαίνει βέβαιη καταστροφή, ἐνῶ ἡ ἀνάθεση τοῦ φορτίου μας στους ὤμους κάποιου ἄλλου, εἶναι τραχεῖα μέν, ἀλλά σύντομη καὶ ἀσφαλὴς ὁδὸς σωτηρίας.

Στὴν ἐνίσχυση τῆς ἐμπιστοσύνης πρὸς τόν Πνευματικό μας πατέρα συντελεῖ ἡ ἐνθύμηση τῶν ἀρετῶν του καὶ τῶν πνευματικῶν του κατορθωμάτων, ἐνῶ ἡ λεπτολόγος ἐξέταση τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν του τὴν κλονίζει. Γι' αὐτό, συνιστᾷ ὁ Ἅγιος, νὰ φεύγης μακριὰ σάν ἀπό πορνεία ἀπὸ τόν λογισμό πού σοῦ ὑποβάλλει νὰ κρίνης τόν Γέροντα.

Πηγή: ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ